

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕДАГОГІВ

Сучасне суспільство потребує творчих особистостей із високим рівнем інтелектуального розвитку, креативних можливостей, здатних до створення та засвоєння інновацій у будь-якій галузі. Це завдання покладено насамперед на систему освіти. Відповідно й сама система освіти потребує принципово нових підходів як до процесу навчання і виховання підростаючого покоління, так і до підготовки й удосконалення педагогічних кадрів.

Метою процесу навчання має бути не озброєння знаннями з основ наук, як вважалося донедавна, а **виховання розуму учнів**. Вищим проявом розуму є вміння знайти спільну причину явищ, обрати нестандартне розв'язання звичайного завдання тощо. На думку українського філософа Володимира Вернадського, саме завдяки продуктивній праці та творчій думці людство здійснило перехід від біосфери до ноосфери.

Характеристики творчих здібностей педагога

Науковці трактують творчі здібності як сукупність психічних якостей особистості, що у своїй єдності є **запорукою успішного розв'язання нею творчих завдань**. Тому до структури творчих здібностей, необхідних для ефективної творчої діяльності педагога, належать такі провідні якості:

- спостережливість;
- творча уява;
- пам'ять;
- мислення;
- цілеспрямованість;
- наполегливість;
- активна життєва позиція.

Спостережливість

Спостережливість проявляється у здатності педагога **помічати в об'єкті сприймання непомітні, але істотні деталі**. Завдяки цьому він здатний розв'язувати проблеми й накопичувати в пам'яті можливі варіанти їхнього розв'язання.

Уява

Уява — це **здатність бачити реальний світ у різних вимірах**. Для ефективного оперування предметом педагогу важливо сприймати його в якомога більшій сукупності притаманних властивостей і уявляти в ситуаціях, де різні властивості будуть істотними.

Пам'ять

Результати досліджень засвідчують, що педагоги з об'ємною, швидкою, міцною і рухливою пам'яттю **ефективніше виявляють себе у творчій діяльності**. Також педагогу важливо тренувати зорову пам'ять, що сприяє формуванню і збереженню яскравих образів.

Мислення

Для продуктивної творчої діяльності педагогу необхідно володіти добре розвиненим логічним мисленням, адже творчий процес розпочинається з формулювання проблемної ситуації, аналізування наявного, прогнозування його модернізації. Також він має **мислити самостійно**, оскільки постійно змушений відстоювати свої погляди та переконання.

Цілеспрямованість

Щоб досягти певних здобутків у життєдіяльності, педагогу потрібно **поставити перед собою чітку мету** і, не зраджуючи їй, поступово наблизитися до її реалізації.

Наполегливість

Саме така вольова якість як наполегливістю дає змогу педагогу подолати труднощі, що виникають у процесі розв'язання завдання, під час втілення задуму в життя.

Активна життєва позиція

Творчі люди прагнуть зробити життя на планеті ліпшим, тому вони уважно ставляться до всього, що відбувається довкола, беруть участь у житті суспільства, що засвідчує їхню активну життєву позицію. Саме таким має бути педагог.

Щоб ефективно розвивати власний творчий потенціал, педагог має бути всебічно ерудованою людиною. Окрім глибоких знань зі свого предмета, він повинен **орієнтуватися в питаннях політики, філософії, права, мистецтва, літератури, сучасних досягнень науки й техніки.**

Педагогічна майстерність у розвитку творчості учнів

Ефективність формування творчої особистості учня залежить від творчої діяльності педагога та його педагогічної майстерності. Навчати творчості може лише та людина, яка **наділена яскраво вираженими креативними рисами**, розвиненою творчою уявою, фантазією та інтуїцією, схильністю до педагогічних інновацій, продуктивним мисленням, здатністю до комбінування (наприклад, форм, прийомів, технологій навчання у навчально-виховному процесі) і свободи асоціацій. Творчий педагог створює в класі атмосферу схвалення, підтримки, пошукової активності, ініціативності, оригінальності та самостійності у розв'язанні поставлених завдань.

ПЛАШКА 1

Педагога можна не лише навчити творчості, а й допомогти розвинути його творчий потенціал у процесі підготовки до професійної діяльності та протягом неї. Давньогрецький філософ Платон влучно зауважив, що майстрами не народжуються, ними стають. Головне — розумно скористатися механізмами розвитку творчого потенціалу педагога.

Педагогічна майстерність постійно формується і вдосконалюється протягом активної діяльності педагога. Оволодіння мистецтвом навчання й виховання учнів доступне кожному педагогу, який працює за покликанням.

ПЛАШКА 2

Поєднання тактовності з умінням обирати ефективну тактику роботи, що відповідає ситуації, з досконалою педагогічною технікою забезпечує високий рівень педагогічної майстерності.

Механізми розвитку творчого потенціалу педагога

Учені наголошують, що **навчання творчості й продуктивному мисленню можливе**. Зокрема, виокремлюють такі механізми розвитку творчого потенціалу педагога:

- перенос; (краще «перенесення» С.С.)
- наслідування;
- чутливість;
- енергопотенціал;
- почуття;
- психомоторика;
- мислення.

Перенос(ення)

Навчання переважно зумовлене дією механізму переносення, коли вправління у творчій діяльності педагога в одній галузі може бути перенесене на іншу галузь.

Наслідування

Навчання педагогічній творчості зумовлене також дією механізму наслідування. Його основний принцип полягає в тому, що наслідування творчої діяльності перспективного педагогічного досвіду у процесі підвищення професійної компетентності впливає на розвиток власної педагогічної творчості.

Чутливість

Чутливість педагога — це задаток, а творчість — це дійсність, яка його матеріалізує. Інколи задаток залишається лише чутливістю, тобто педагог відчуває, навіть розуміє проблему, однак розв'язати її не здатний. Отже, необхідно перетворити чутливість на механізм, який дасть змогу виконати творчу дію, реалізувати природну силу особистості.

Енергопотенціал

Здатність педагога до дій (розумових, почуттєвих, творчих) обумовлена його енергопотенціалом. Енергія започатковує будь-який природний процес, є передумовою розвитку, матеріалізації почуттів, задумів. Від наявності енергопотенціалу залежить активність та здоров'я педагога, що найбільше необхідні для його творчої діяльності.

Почуття

У почуттях педагога відображено все, що його оточує; його суб'єктивне переживання подій і ставлення до них; оцінювання оточення. Дуже багато залежить від рівня розвитку почуттів педагога, адже вони є стійкими утвореннями, основою його афектних і вольових дій чи вчинків.

Педагоги, у яких зруйнований механізм почуттів, схильні до негативних психічних станів.

Психомоторика

Психомоторика педагога сприяє виконанню ним таких функцій, як: генерація енергії, перетворення різних видів енергії та формування думок, образів і почуттів — регуляторів дій та поведінки. Лише у процесі дії (виявлення й розвитку здатності мислити, відчувати, уявляти) педагог розкриває свою сутність і свою індивідуальність. Рівень розвитку психомоторики є мірою можливостей особистості педагога в оволодінні простором і часом.

Мислення

Розвиток мислення є чи не найважливішим для педагога, оскільки виконує такі основні функції, як:

- набуття знань;
- регулювання дій та діяльності;
- дослідження;
- перевірки, контролю й критичної оцінки дій;
- творення.

Отже, мислення педагога дає змогу точно відображати образи й висловлювати думки, обумовлює і забезпечує творення нового. А саме у процесі творчості роблять відкриття, винаходи, постають нові художні образи.

Завдяки застосуванню механізмів розвитку творчості можна досягти високих результатів у педагогічній діяльності. Вони будуть дієвими за умови, якщо педагог не залишається наодинці зі своїми проблемами, а його підтримають на шляху підвищення рівня професійної компетенції, зокрема в Інституті післядипломної педагогічної освіти (*далі* — інститут).

Формування педагогічної творчості у системі підвищення кваліфікації педагогів

Основним завданням методистів і викладачів інституту у системі підвищення кваліфікації педагогів є створення умов (у курсовий та міжкурсний періоди), що активують механізми перенесення та наслідування під час формування творчості педагогів. Механізми розвитку творчості найбільше задіяні тоді, коли педагог бере участь у роботі авторських, проблемно-тематичних курсів, семінарів, конференцій, творчих груп, педагогічних майстерень; у конкурсах, засіданнях методичних об'єднань; у процесі апробації; рецензуванні навчально-методичної літератури; у розробленні власних програм та проектів; у підготовці учнів до олімпіад, творчих конкурсів, захисту наукових досліджень тощо.

Під час планування, організації та проведення роботи щодо підвищення кваліфікації педагогів методисти й викладачі інституту частозастосовують **ті самі форми, методи і технології, що й у роботі з учнями**, зокрема:

- бесіди;
- дискусії;
- тренінги;
- круглі столи;
- майстер-класи;
- педагогічні майстерні;
- конкурси;
- пошукові експерименти;
- створення власного портфолію;
- проектну діяльність;
- творчу працю;
- дистанційне навчання;

- індивідуальну роботу.

Уся система методичної роботи з педагогами належить до так званих зовнішніх чинників формування педагогічної творчості. До внутрішніх чинників формування педагогічної творчості належить сама особистість педагога: сила його характеру, рівень розвитку інтелектуальних здібностей, рівень креативності, що полягає в здатності приймати нестандартні рішення, висловлювати оригінальні ідеї, швидко знаходити вихід із проблемних ситуацій.

ВРІЗ

У системі післядипломної освіти необхідно допомогти педагогові заповнити певні прогалини в його професійних знаннях, а також постійно працювати над удосконаленням його методичної палітри. При цьому кожному педагогу потрібно допомагати розвивати власну творчість, а не лише вміння скористатися досвідом колег. Тобто варто доводити «механізм наслідування» до його логічного завершення, а не зупинятися на етапі копіювання. Потрібно донести до педагога, що навіть **найоригінальніші методичні новації й розробки колег потребують творчого засвоєння**, унаслідок якого й постає власна педагогічна творчість.

Для того щоб викладач інституту допоміг сформувати педагогові власну творчість, йому необхідно знати **рівні творчої педагогічної діяльності**. Зокрема, сучасний вітчизняний учений-педагог Світлана Сисоєва виокремила чотири такі рівні:

- *репродуктивний* — робота на основі вироблених методик, рекомендацій, досвіду тощо;
- *раціоналізаторський* — удосконалення, модернізування певних елементів існуючих методик, рекомендацій відповідно до конкретних умов;

- *конструкторський* — конструювання власних найоптимальніших варіантів розв'язання педагогічних проблем;
- *новаторський* — розв'язання проблем на принципово нових засадах, які вирізняються новизною, оригінальністю та високою результативністю.

У роботі з педагогами необхідно враховувати їхній рівень знань, умінь, щоб визначити конкретно, у чому їм потрібно ще вдосконалюватися. При цьому замало просто орієнтуватися на кваліфікаційну категорію вчителя. Адже й серед молодих спеціалістів є справжні таланти зі значним творчим потенціалом. Необхідно **діагностувати рівень творчої педагогічної діяльності педагогів**. Зокрема, це можна зробити через систему тестування, анкетування, урахування напрацювань педагога, його участі у творчих конкурсах, роботі курсів, творчих груп, педагогічних майстерень.

Зрештою, щоб сформувати творчого педагога, здатного до формування творчого учня, потрібно й тим, хто навчає педагогів, відійти від шаблонів, застарілих підходів до організації та проведення методичної роботи, добирати нові оригінальні форми навчання.

ПЛАШКА 1

Педагогічна творчість — особистісно орієнтована розвивальна взаємодія педагога та учня, що відбувається в певних психолого-педагогічних умовах і забезпечує подальший творчий розвиток особистості учня і педагога

ПЛАШКА 2

Педагогічна майстерність — високий і постійно вдосконалюваний рівень оволодіння педагогічною діяльністю, що ґрунтується на належному рівні інтелектуального й професійного розвитку педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді

ВРІЗ

Зверніть увагу!

Український педагог Василь Сухомлинський зазначав, що робота вчителя — це творчість, а не буденне заштовхування в голови учнів готових знань. А щоб займатися творчістю, необхідно самому бути творчою людиною.